Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! — *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий“ редакций.

1939 ий 16 апрель №18 (582)

Проверочный испытанийлан сайын ямдылалтына

Шернур средний школышто тунемше акак-шӱжарак отличница-шамыч. Шола гыч пурлашке: Глушкова Еня (4-ше класс), Глушкова Лилия (3-шо класс).

М. Чуршуковын фотожо.

ИСПЫТАНИЙЛАН САЙЫН ЯМДЫЛАЛТМАН

20 майыште чыла школлаштат испытаний тӱҥалеш. Тудо уло тунемме ий жапыште налме шинчымашым проверятла.

Испытанийлан кызытак ямдылалташ тӱҥалман. Урокышто возыман чыла тетрадьым поген оптыза. Могай предмет гыч повторенийым тӱҥалме нерген школанда решатлыман, да эн кугу вниманийым начарын умлымо предметлан ойрыза.

Канаш кошташ, киношко, чодраш миен толаш, модашат жап кодшо манын заниматлыме расписанийым ышташ кӱлеш.

Испытаний годым йолташлан полшымаш поснак пеш кӱлешан. Но подсказке дене да моло семын чоян полшыман огыл. Йолташлан мо умлыдымым сайын умлаш полшаш да тудым самостоятельный пашалан туныкташ кӱлеш. Вот тиде чын пионерский полыш лиеш.

Теве Шернур средний школын 6-шо „А“ классыштыже тунемше-шамыч Патрушева Зоя, Мамаева Таня, молат начарын тунемыт ыле,—воза Семенов Коля. Вара нуно классге полшаш тӱҥалыныт. Нелырак материалым умылтараш тыршеныт, а молыжым учебникыште лудаш каласеныт. Адак мӧҥгыштӧ заниматлымыштымат проверятлыме. Тыге Зина ден Таня плохо отметкыштым пытареныт да эркын шкеак умлаш тунемыныт.

Социалистический соревнований кугу пайдам пуа. Кӧ испытанийлан сайын ямдылалтын шуэш? Кӧ сай отметкым да похвальный грамотым налеш? Вот кызыт мо верч соревноватлаш кӱлеш. Шке сайын ямдылалташ да шукырак сай отметка-шамычым налшашлан гына огыл, но тыйын классет ончык лекшаш верчат соревноватлыман. Вет советский школьниклан шке классшын честьше, шке школжын честьше шерге.

Партийын XVIII с'ездшым саламлышыла пионер - шамыч отличнo тунемаш, манын мутым пуэныт.

Пионер-шамыч тиде мутым элнан чыла йочашт-шамыч лӱм дене пуэныт. Тидым мемнан республикысе чыла пионер ден школьник-шамычланат шинчыман. Партийлан да Сталин йолташлан пумо мутым честь дене шуктена.

Мый ынде ударник улам

Кумышо чырыкыште мый ударникыш лектым. Тунеммашем—отличнo.

А кодшо чырыклаште мый начарын тунемынам. Тидын нерген отметка-шамычат ойлат. Теве икымше чырыкыште кок плохо лийын, кокымшо чырыкыште посредственно отметка-шамыч лийыныт. Кумышо чырыкыште мыйын чыла предметат отличнo.

Чемоданов Ваня.

Немда НСШ,
Тор'ял район.

Ваня математика дене ямдылалташ тӱҥалын

Мемнан школышто шуко тунемше-шамыч испытанийлан ямдылалташ тӱҥалыныт. Но эн сайын 7-ше классыште тунемше Красвов Ваня ямдылалтеш.

Математический формула-шамычым сайын палашлан тудо чыла формулым пырдыжыш возен сакен. Кызыт задачник гыч шуко упражненийым ыштылын. Алак школыш толеш да доскаш теорема-шамычым доказатла.

Охотин Иван.

Морко район,
Аз'ял НСШ.

Начарын тунемшым ончык лукташ тыршыман

20 майыште испытаний тӱҥалеш. Мемнан школышто тунемше-шамыч испытанийлан ямдылалташ тӱҥалыныт. Теле гоч тунемме материалым повторитлат.

Теве VI-шо классыште тунемше-шамыч: Рослякова Марина, Шабердин Феля кумышо чырыкым отличнo да хорошо отметка дене тунемын пытарышт. Южо отличнo тунемше - шамыч шеҥгелан кодшылан огыт полшо, кугешнен коштыт. Рослякова Марина ден Шабердин Феля тугай огытыл. Нуно начарын тунемше-шамычлан кӱрылтде полшат.

Росляков Илья.

Коклала НСШ, Шернур район.

Пионер-шамыч каныме годым школысо красный уголокышто патефоным колыштыт. (Шернур средний школа).

ШКОЛЛАШТЕ ИСПЫТАНИЙ КУЗЕ ЭРТАРАЛТМАН

Испытаний 1, 2, 3 - шо класс-шамыч деч посна чыла класслаште эртаралтеш. Нине классласе тунемше-шамычым тунемме ий мучко налме отметкышт почеш испытаний деч посна вес классыш переводитлат.

Кызытат эше тыге мутланыше йоча - шамычат улыт: „Мыйын тиде чырыкыште плохо отметка-шамыч улыт гын, ну мо вара? Испытанийлан шупшылалтам да сдатлем“. А Наркомпрос тыге умылтара: тунемме ий мучко тунемшын кум предмет дене утла „плохо“ отметкыже лиеш гын, тудым испытанийыш огыт пурто да кок ийлан ик классеш кодат. Но кудо тунемше шуко жап черле киен, але ик ола гыч вес олашке коштын да тунеммаште шеҥгелан кодын гын, тугай тунемше-шамычлан испытанийым шыжым сдатлаш лиеш.

Начар тазалыкан йоча-шамычат улыт. Нуно вашке ноят, чӱчкыдын черланат. Тугай тунемше - шамычын тазалыкышт нерген врач подтвердитла гын, нуным вес классыш испытаний деч посна переводитлаш лиеш. Но тидлан нунын тунемме ий мучко основной предмет дене отметкышт „посредственно“ деч ӱлнӧ лийман огыл.

Испытанийым чыла предмет дене сдаватлыман огыл. Мутлан: 5-ше классыште историй да иностранный йылме дене испытаний ок лий.

Испытанийын программыжым—кажне предмет дене тӱҥ вопрос-шамычым испытаний тӱҥалме деч 20 кече ончыч тунемше-шамычлан увертарат.

Испытаний письменный да устный лийыт. Письменный пашам школын штамп пыштыман кагазеш возыман.

Устный испытаний учитель - шамычын составитлыме билет дене эртаралтман. Ӱстел дек ӱжмӧ тунемше шкеак билетым налеш. Билетыште кок-кум вопрос лиеш.

Билетыште ончыктымо вопрос-шамычлан тунемше ответым пуаш затруднятла гын, тудлан вес билетым налаш лиеш. Но кокымшо билетысе вопрослан пумо ответын отметкыже ӱлнырак лиеш.

Школ директорлан 4, 5, 6-шо класслаште испытанийым билет деч посна эрташ права пуалтеш. Тушто учитель устный вопрос-шамычым веле пуэда.

Чыла испытаний пытымек, тунемшым вес классыш переводитлаш лиеш, але ок лий—решатлаш кӱлеш. Тыште тунемшын тунемме ий мучко налме отметкыже шотлалташ тӱҥалеш.

4, 5, 6-шо класслаште испытаний кузе эртаралтеш

4-ше класслаште испытаний русский язык (письменный да устный), арифметика (письменный да устный), географий да историй (устный) дене эртаралтеш.

Русский язык дене письменный испытанийыште диктантым возаш тӱҥалыт. Арифметика дене ик задачым кок пример дене решатлаш кӱлеш.

Испытаний 5 июньышто пыта.

4-ше классласе чыла тунемше-шамыч испытанийым сдатлымек, начальный школым тунемын пытарыме аттестатым налыт. Если испытаний годым тунемше черле лиеш гын, тунам тудлан педагогический совет испытанийым шыжым сдатлаш разрешатлен кертеш. Мутлан: тунемше ий мучко сай тунемын гын, черле улмо годым тудо испытаний гыч йӧршеш утаралтын кертеш. Тудлан аттестатыжым идалык мучко тунемме отметкыже почеш пуат.

5-ше класслаште испытаний русский язык (письменный да устный), арифметика (письменный да устный), географий дене (устный) лиеш.

6-шо класслаште — русский язык (письменный да устный), алгебра (письменный да устный), ботаника да географий (устный).

5-ше ден 6-шо класслаште русский язык предмет дене письменный испытанийыште диктант лиеш. 5-ше класслаште арифметика дене ик задачым да кок примерым, 6-шо класслаште алгебра дене кум примерым решатлаш кӱлеш.

5-ше ден 6-шо класслаште испытаний 5 июнь марте лиеш.

„Пионерская правда“ газет гыч.

Юный пионер-шамыч кӧ тугай улыт?

(Пионерский символика нерген отрядной сборышто кутыраш)

Юный пионер-шамыч — нине Владимир Ильич Ленин лӱмеш пионерский организацийыш ушнышо советский школьник-шамыч улыт.

1922 ий май тылзыште партий коммунистический йоча движенийым юный пионер-шамыч организацийлашке оформитла. 1924 ий 23 майыште юный пионер-шамыч организаций В. И. Ленин лӱмеш йоча коммунистический организаций лӱмым налеш.

Пионерский организаций пеш талын кушкеш. 1938 ий пытартышеш пионерский отряд-шамыч шке радамышкышт 10 тӱжем наре йоча-шамычым ушеныт.

СССР-ын пионерский организацийже йоча-шамычын добровольный массовый коммунистический самодеятельный организацийже лиын шога, да тудо партий ден комсомолын вуйлатымышт почеш пашам ышта.

Пионерский организаций йоча-шамычым Ленин—Сталин пашалан преданныйым, таза-шамычым, образованныйым, комсомолец ден коммунист-шамычын достойный сменышт лийшашым воспитатла.

Пионерский значок

Пионерский значок ӱмбалан сорла ден чӧгыт кӧргыштӧ костерым изображатлыме.

Сорла ден чӧгыт—тиде СССР-ын эмблемыже (знак).

Вич пу комыля ден костер пламян кум йылмыже-шамыч светын чыла вич ужашыштыжат великий Ленинын основатлыме III Коммунистический Интернационалын пламяже йӱлымым ончыктат.

Отрядной линейкым ыштымаш

Отрядын сборжо тӱҥалмек отряд линейкышке строитлалтеш. Линейка тыге лиеш: пурла флангышке тунеммаште да пашан содержанийже шотышто ончыл звена строитлалт шогалеш. Моло звенашт номер шот дене сай звеналан равнятлалтыт. Стройышто первый верым отрядын советше решитла. Кажне сборым почмо годым отрядной линейкым обязательно ыштыман.

Торжественный обещаний

Мый, СССР-ын юный пионерже, шке йолташем шамыч ончылан мутым торжественно пуэм: пашазе классын пашаже верч, тудын чыла тӱнясе шемер-шамычым утарышаш верч кучедалмашыже, коммунистический обществым ыштышаш верч пеҥгыдын шогаш тӱҥалам. Ильичын сугыньыжым честно да тайнде шуктен шогаш тӱҥалам.

Отрядной знамя

Пионерский знамя йошкар знамя йымалне чыла шемер-рымутарышаш, коммунизм верч кучедалше пашазе класс дене пионер-шамычын кыл кучымым ончыкта. Знамям отрядын вожатыйжым ойырышо комсомольский организаций торжественно пуа.

Тиде знамя отрядыште 9 ше класс марте лиеш, варажым тиде номер денак школ кӧргыштӧ угыч организоватлыме отрядлан пуалтеш.

Отрядной знамя — ныл лукан йошкар полотна, кужытшо 125 см, торешыже 75 сантиметр лиеш. Тудын ик могырешыже: „Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!" манын да вес могырешыже пионерский организацийын тичмаш лӱмжым возат.

Знамя отрядын сборыщкыжо да отрядын иктаж куш шествий ыштымыже годым лукталтеш. Тудым знаменосец арала. Знамям большевик-шамыч семын уважатлаш да тудым аралаш моло йоча-шамычымат туныктыман.

Эрык верч кучедалше шемер-шамычын колонна ӱмбалнышт эре йошкар знамя-шамыч йолгеныт. Тушман кашакын пулящг дене шуко калык пытен.

Знаменосец-шамыч пурен каеныт, но йошкар знамям весе-шамыч—лӱддымӧ, пеҥгыде, ончыкылык волгыдо верч кучедалме пашаштлан верный боец-шамыч кидышкышт валыныт. Йошкар знамя йымалан 1871 ийыште Парижский Коммуным защищатлыше-шамыч сражатленыт. Ленин—Сталин йошкар знамя йымалан 1917 ий октябрьыште тошто Российын пашазе, кресаньык да солдатше-шамыч сражатленыт.

Йошкар знамям йошкар-армеец, партизан-шамыч бойышто йӧршеш сеҥымешкышт, капиталист-шамыч властьым сӱмырымеш, властьым шке кидышкышт налмеш нангаеныт. И вот, Ленин—Сталин коммунистический партий вуйлатыме дене калык-шамыч мланде шарын ик кудымшо ужашешыже советский властьым установитлымек, нуно йошкар знамям СССР-ын государственный флагшылан ыштеныт.

Теве, мутлан ик боевой йошкар знамян историйже. Тудын нерген 1936 ий 10 мартыште лекше „Пионерская правда" ойла.

„Тиде 1871 ийыште, Парижский Коммуна кечын лийын. Арня пытартышеш 28 майыште чыла Парижыште ик вере гына—Рампони уремыште баррикада кодын. Тудын ӱмбалныже ик йошкар знамя йолген. Баррикадыште пытартыш коммунар да тудын помощникше—лӱддымӧ йоча кодыныт.

Коммунар знамям тояҥгыч мучыштарат, коммунын пытартыш баррикадын знамяжым аралаш изи помощникшылан пуа. Вара тудо юный помощникшын шылмешкыже эше иктаж лучко минут баррикадым арала. Йоча знамям вургем йымакыже шылтен, шке йырже кум йыр пӱтыралын. Тудо пуля йӱр йӱрмӧ гочак знамым Парижын пашазе районышкыжо нангаен, тушто тудым витле ий араленыт.

Пел курым эртымек гына французский пашазе-шамыч шке знамяштлан ӱшанле верым муыныт. Коммунын тиде вӱранге да пуля дене шӱтлышӧ боевой знамяжым тошто коммунар Густав Шнар йошкар Москвашке конден.

Тыште тудо кок ий мавзолейыште—Ленинын колоткаже воктен шоген. Кызыт знамя Кремльын Оружейный палатыштыже ларецыште, янда йымалне аралалтеш".

Пионерский галстук

Йошкар галстукын значенийже нерген 1929 ий августышто пионер-шамычын всесоюзный слетышт почмо годым Лазарь Моисеевич Каганович ойлен. Тудо тыге каласен:

„Темдан оҥышто улшо Йошкар галстук шӱдӧ да тӱжем дене кучедалше-шамычын вӱрышт дене пропитаталтын. Тӱжем дене борец-шамыч сакыме улыт, помещик ден капиталист-шамыч лӱеныт, тӱжем дене боец-шамыч царский тюрьмаште шӱйыныт. Тиде йошкар галстукым честь дене сакен коштса, коммунизмын йошкар знамяжым шке кидешда пеҥгыдын кучыза".

Вот молан пионер-шамычын галстукышт йошкарге.

Молан пионерский галстукым кум луканым ыштыме?

Тудо кум большевистский поколенийын—коммунист, комсомолец, юный пионер-шамычын кыл кучымыштым ончыкта.

„Шарныза: темдан йошкар галстукда тиде кум поколений коклаште кыл кучымашын символжо—темдам, юный пионер шамычым, тошто поколенийын, Ленин поколенийын, тошто большевик-шамыч поколенийын революционный традицийже-шамыч верч, мемнан великий пролетарский коммунистический партий верч да тудын выдержанный ленинский поколенийже верч кучедалаш обязатла". Тыге ӱмбакыжым тудо слет почмо годымак Каганович йолташ каласен.

Пионер шкенжын галстукшым кеч кунамат: школыштат, мӧҥгыштат сакен коштеш. Тудо галстукшым великий йошкар знамян ужашыже семын, коммунист, комсомолец, юный пионер-шамыч единствон знакше семын акла.

Пионерыш пуртымаш

Тидын нерген ме газетышкына возен улына ыле. Пионерыш пураш шонышо школьник-шамыч пураш шонымыштым отряд совет председательлан, але отрядын вожатыйжылан каласат. Иктаж звена у еҥын поведений правило-шамыч дене, пионерский паша, символик да торжественный обещаний дене палдара.

Шушаш сборышто отряд совет новичокым рекомендоватла, пуртымо нерген отряд вопросым решатла, вара тудо торжественный обещанийым пуа. Обещаний пумо жапыште отрядлан кузе шогалаш да мом ыштышаш нерген ме 1938 ий 11 ноябрьыште лекше „Ямде лий" газетеш возен улына ыле.

Знамям нумал лукмо нерген

Отрядын линейкышке строитлалт шогалмекыже „смирно" команда деч вара отрядной знамя лукталтеш.

Кок ассистент дене пырля знамям знаменосец нумал луктеш, пурла флангыш шогалеш. Звеньевой-шамыч отряд совет председательлан да председатель—вожатыйлан рапортым пуат.

Пионерский салют

Пионер-шамыч ваш-ваш салют дене саламлат: пурла кидын вич парняштым чот ваш ушен вуй ӱмбак кӧлталыт. Тиде светын чыла вич ужашыштыжат улшо шемерын пашаштым пионерын эн кӱш шындымыжым ончыкта.

Барабан ден горн

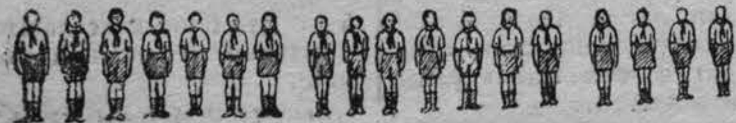
Горнист ден барабанщиклан сигналым отряд вожатыйын, але совет председательын кӱштымыжӧ почеш веле пуман. Адак сборын, прогулкын, походын, лагерь режимын программыштышт ончыктымо жапыште сигнал пуалтеш.

Звеновой флажок

Звенан флажокшо кум лукан, тӱсшӧ йошкарге, пионерский значокым да звена ден отрядын номерыштым изображатлыме. Кужытшо 59 сантиметр да торешыже—82. Флажокым пурла флангыште шогышо звена нумалеш.

(Октябрят-шамыч дене пашам ыштыме нерген вес номереш печатлена).

Кок у калык комиссариат

СССР Верховный Совет Президиум СССР Водный Транспорт Калык Комиссариатым СССР Морской флот Калык Комиссариатлан да СССР Речной флот Калык Комиссариатлан шелаш пунчалын.

СССР Морской флот Калык Комиссарлан Дукельский С. С. йолташым назначитлыме.

СССР Речной флот Калык Комиссарлан Шашков З. А. йолташым назначитлыме.

Кугу награда

Ял озанлыкыште кугу успехым ыштымылан да утларакшым тӱн ял озанлык пашам утыж дене темымылан СССР Верховный Совет Президиум Воронежский областьысе ял озанлыкын 157 передовикше-шамычым Союзын орденже да медальжешамыс дене наградитлен.

Ленин орден дене 19 енгым наградитлыме, Трудовой Йошкар знамя орден дене—29, „Знак почета" орден дене—36, „За трудовую доблесть" медаль дене—39, „За трудовое отличие" медаль дене—34 енг наградитлалтын.

Украиныште нефть

Икмыняр ий ожно Украиныште, Черниговский областьын Роменский районыштыжо нефтьын месторожденийже почмо ыле. Кызыт тушто уже скважиным ыштыме да нефтьым пробоватлен лукташ тӱналын.

Донбассыштат нефтьым муыныт. Ученый-шамычын предполагатлымышт почеш нефть Украинын моло районлаштыжат улыт.

ПЕРВОМАЙСКИЙ КОЛОННЫМ КУЗЕ СЫЛНЕШТАРАШ

Жап писын ончыко кая. Теве йӱштӧ телат эртен кайыш. Шошат шуын. Тӱрлӧ кайык-шамыч шошымым сылнылыкшым моктен мурат. Кечат шыргыжын онча. Вашке Первой Май пайремат шуэш. Тиде пайрем—тӱнямбалсе пролетариатын пайремже.

Йоча-шамыч, мыланна тиде пайремлан сайын ямдылалташ кӱлеш. Эн оядак пайрем вашеш эше сайынрак тунемаш тыршыман. Тыште соцсоревнований кугун полша, садлан тудым умбакыжат кумдан шараш кӱлеш.

Пайрем кечын демонстрацийыш лектына, митингыш каена. Школ, предприятий да учреждений-шамыч пайремыш шкеныштын колонныштым сылнештарен лектыт. Колонным тӱрлын сылнештараш лиеш. Колонныште мемнан вождь-шамычын портретыштлийышт. Ме теве первомайский колонным сылнештараш икмыняр сӱретым печатлена. Тиде сӱретыште авиамодельым, автомашиным, емыжым, поездым, пароходым да парашютистым ончыктымо. Нине сӱрет-шамычым чыла тунемше ыштен кертеш. Нуным огаш сӱретлен, тояш пудалаш кӱлеш.

Нине сӱрет-шамыч чыла мемнан социалистический элын сеңымыжым ончыктат.

Нине сӱрет шамыч деч посна шкендан школдан, отряддан тунеммаште сеңымашым ыштымышт нерген (успеваемость, тунемше да туныктышо-шамыч верген) сылне диаграммым ыштен кертыда. Диаграммым лудын тендан школын ончык каймыжым раш палаш лийже.

Нине пашам кызытак тӱңалаш кӱлеш. Школьник-шамычын первомайский колоннышт эн сылне лийман.

Май пайремым вучена

Ласкан юче ончалеш,
Шӧртньӧ тӱсшым шаралта,
„Лый" мардежше пуалеш,
Чӱчкалтен умбак эрта.

* * *

Эрталале урокна,
Ме уремыш лектына.
Куанен пеш шырчыкна,
Ару пӧртшым моктална.

Шогалалын кок ряд ден,
Ме строй дене ошкылна.
Чапле курым муралтен,
Май пайремым вучена.

А. АЙГУЗИН.

Испаниыште фашистский террор

Мадридыште Франкон властьше-шамыч 6 тӱжем республиканский солдатым тюрьмаш петыреныт. 230 тӱжем республиканский солдат Мадрид лишнысе концентрационный лагерьлаште ашналтеш.

Японийыште шемер-шамыч тыге илат

Японский калык пеш йӧсын ила. Японский захватчик-шамычын Китайысе сарышт нуным эше утларак разоритла. Утларакше фабрикласе пашазе-шамыч орланат. Нуно шужен, пеш чот шыгыр верыште илат.

Осакский промышленный районышто ик пашазе ик татами (татами—$^3/_4$ квадратный метр) кумдыкан „комнатым" заниматла. Чӱчкыдын 6 татами размеран комнатыште 12 енг дене илат. Нунылан малашышт очередь дене логалеш.

Чыла нерген кӱлыкын

● КАРПАТСКИЙ РУСЬЫН курыклаштыже 2. 000 утла вооруженный крапато-русин - шамыч венгерский армийлан сопротивлятлат да нунын атакыштым чактарат.

● АЛБАНИЙЫСЕ регулярный армий да курыкан районласе кресаньык-шамыч итальянский войскалан пеҥгыдын сопротивлятлат.

Ленский расстрел

1912 ийын 21 апрельыште большевистский „Звезда" газета траурный рамкеш лектын. Первой страницыште кугу шрифт дене кӱчык сообщений печатлыме лийын:

— Ленский прискыште 270 енгым пуштмо, 250 енгым ранитлыме.

Царский палач-шамыч пашазе-шамычын шке угнетательышт-шамыч вашташ ыштыме мирный демонстрацийым лӱйкаленыт. Тиде царский самодержавийын жестокий осалланымаш-шамыч кокла гыч иктыже.

1905 ийысе революцийым пызыралме деч вара Россиыште реакцийын нелэ полосаже тӱҥалын. Калыкын тӱжем дене сай эргыже-шамыч тюрьмаш петыралтыныт, каторгыш колталтыныт улмаш. Но келге подпольышко шылтыме большевистский партий лишыл жапыште революционный нӧлталтмаш лиеш манын ӱшанен да тудо пашазе классым вийжым революцийлан ямдылен.

Большевик-шамычын ончыко ужмашышт чын лийын. Пашазе масса-шамыч эре наступленийыш кусныш тӱҥалыныт.

1911—1912 ийлаште кугыжан Российын чыла лукыштыжат пашазе-шамыч шке эксплоататорышт вашташ кучедалмашыш тарваненыт.

29 февральыште мӱндыр Лена денсе шӧртньӧ прискыште 6.000 пашазе-шамычын авалтыше шахтер-шамычын стачкышт тарванен.

Кӱртньӧ корно деч тӱжем дене километр торашыште улшо мӱндыр сибирский тайгаш логалше-шамыч золотопромышленник - шамыч кид йымалне орланен илеыт.

Шахтысе паша условий каторжный деч шынчыр уке улмо дене гына ойыртемалт шоген. Пулвуй марте вӱдыштӧ 11—12 шагат пашам ыштеныт.

Шке шарнымаштышт пашазе-шамыч ойлат: „Мыланна терысаҥше киндым, кочо колым, шӱйшӧ шылым, кудалтыме имне шылым пукшеныт. Ме шӧрын кайыше, лавыран, насекомый-шамычан, чӱчкыдын конюшня дене ыштыме казармылаште илена, ӱпна пырдыжеш, а кемна кӱвареш кылмен пижыт ыле. Мыланна пашам виешак ыштыктеныт. Мемнам черле годымат пашашке лупш дене поктен колтат ыле".

Тиде шучко эксплоатаций вашташ тӱжем дене ленский шахтер-шамыч тарваненыт.

Забастовкым вуйлатымаш вашке стачечный комитет кидыш пӱтынек кусна.

Золотопромышленник-шамыч забастовщик - шамыч дене расправитлашлан Иркутск гыч войскам ӱжыктеныт.

Войска толмеке жандармский офицер Трещенковын командоватлымыже почеш пашазе шамычын делегатыштым арестоватлымаш тӱҥалын. Стачечный комитетын 10 членже-шамычым арестоватленыт. Но мужественный забастовщик-шамыч садак сдатлалтын огытыл.

4(17) апрельыште Лена денысе прискласе кум тӱжем утла горняк-шамыч стачечный комитетын арестоватлыме членже-шамычым эрыкыш лукташ манын йодаш Надеждинский прискысе главный конторыш Иркутский округысо прокурорын заместительже деке тарванен каеныт. Тиде—забастовко годым пеш чапле пеҥгыдылыкым да мужествым ончыктышо, оружийдыме пашазе-шамыч лийыныт. Шып эртыше пашазе-шамычын корныштым воинский часть авырен налын да палач Трещенковын приказше почеш пашазе-шамыч ӱмбак лӱйкалаш тӱҥалын. 500 пашазе-шамычым пуштмо да ранитлыме.

Ленский расстрел лан Россиысе пролетариат массовый забастовко, демонстраций да митинг дене отвечатленыт.

Ленский событий-шамыч большевик-шамычын ленинско-сталинский партий вуйлатыме пролетариатын царизм вашташ у, решительный кучедалмашлан ямдылалтмыже нерген палдареныт.

Сталин йолташ 1927 ийыште ленский пашазе-шамычым саламлымашыштыже возен:

„Эртыше корныш ончалын, Союзысо пашазе-шамыч каласен кертыт: бодайбинец-шамычын пашазе вӱрышт ик чӱчалтышат арам лийын огыл, пролетариатын тушманже-шамычлан ӱчым шуктымо, а пролетариат уже нуным сеҥен. Кызыт, царский да капиталистический гнет деч утлышо, Витимын серыштыже, те тунеядец-шамычлан огыл, а тӱнямбалысе первой шкендан пашазе государствын вийжым пеҥгыдемдаш лукташ возможностьым иметледа. Пашазе классын кучедалмашлыже сеҥышаш верч пытыше-шамычлан честь дек слава!".

А. Кутепова.

Молан верблюд вӱд деч посна шуко жап чытен кертеш

Верблюдым—„пустыньысо корабль" маныт. Нуно вӱд деч посна шуко жап чытен кертыт. Тыгай случаят лийын: нуно 16 кече йӱын огытыл гынат, садак колен огытыл, нелэ грузым нумалын ончык каеныт.

Кузе тудо йӱде чыта? Тудын капыштыже кугу запас дене вӱдат уке. Теве молан: тудын горбыштыжо (пӱгырыштыжӧ) коя шуко уло. Тиде коя верблюдын капыштыже, мемнан капыште кочмо кочкыш йӱлымӧ семынак эркын, йӱла. Коян йӱлымыжӧ годым кок вещества—углекислый газ да вӱд лиеш. Углекислый газ шӱлымӧ годым шодо гоч южышко кая, а вӱд верблюдын организмешыже кодеш. Тиде вӱд тудын йӱмыжым ок шукто. Если пустынь гоч кайме деч ончыч верблюдым сайын от пукшо гын, тудын горбыштыжо коя шагал лиеш. Садланак тудо моло животный - шамыч семынак йӱмӧ шуын орланаш тӱҥалеш ыле.

Мландын нелытше мыняре

Мландын нелытше 6.000.000.000.000.000.000.000 тонн наре. Тиде числа кӱчыкын тыге возалтеш: $6 \cdot 10^{21}$. Лу цифр воктенысе изи цифр—единица воктен 21 нуль лийшашым ончыкта. 21 нулян числам секстиллион маныт. Тиде лӱм, числа пашаште ок кучылталт. Секстиллионын пеш кугу улмыжым таҥастарен каласен мошташат йӧсӧ.

Бархатный пушеҥге

Шукерте огыл тӱняште пробкым ыштыме пушеҥгылан пробковый пушеҥге гына шотлалтын. Тудо южный, экваториальный эллаште шочеш.

Советский Союзышто пробковый пушеҥгым вашталтыше бархатный пушеҥгым мумо. Качествыже тыгылай пробко гаяк. Тудо Дальне-Восточный крайыште шочеш. Тудын шӱмжӧ пушкыдо. Тиде шӱм дене пробкым, изоляционный плитам, молымат ышташ лиеш.

■ ■ ■

Колхозник-патриот

Йӱдым, пӱтынь ял малме годым, колхозник Прокопчук мӧҥгыжӧ пӧртылын. Пычкемышыште тудо изи уремыш шылаш тӧчышӧ фигурым ужын.

Прокопчук писынрак каен, палыдыме ӱдрамашым переулкеш поктен шуын.

—Тыгай йӱдым кушко?

—Пошкудо деч, мӧҥгӧ каем,—манын вашмутым ӱдрамаш пуэн.

—Кӧ тугай улат?

—Тысак.

Но тудо тунамак, пошкудо колхоз гыч улам, манын шке мутшым тӧрлатен каласен.

Чыла раш лийын. Прокопчукын заставыш кондымо палыдыме ӱдрамаш иностранный разведкын агентше улмаш.

Юго-западный граница.

Йоча хоровой капелла

Воронежыште Государственный филармоний пелен йоча хоровой капелла организоватлыме. Капеллыште—100 йоча.

Нуно музыкальный грамотым, советский да ожнысо великий композитор-шамычын произведенийыштым тунемаш тӱҥалыт.

Ик второгодникат огеш лий

Мемнан школышто успеваемость ден посещаемостьым саемдымаште пионерский организаций кӱгу верым налын шога. Школышто чылаже 9 отряд уло. Отряд ден отряд, звена ден звена, пионер ден пионер соревноватлат.

Каныш жапым шукыж годым пырля, пионерский комнатыште эртарена. Гушто газет, журнал, шашке да шахмат-шамычситышын улыт. Тидыже йоча-шамычым поснак куандара.

Пионер-шамыч коклаште лыжный, шахмато-шашечный да стрелковый соревнованийым эртарен улна.

Рече дене 4-ше номеран отряд первой верым налын,

а стрелковый соревнованийыште 5-ше отряд сеҥен.

Кызыт школыштына пионер ден школьник-шамыч 3-шо Сталинский пятилетка лӱмеш соцсоревнованийыш ушневыт.

274 пионер чыланат кок ийлан кодшо иктат огеш лий да тунемме ийым сайын тунемын пытарена, манын пунчалыныт.

Старший пионервожатый КУЗНЕЦОВА НЮРА.

Шернур средний школа.

Колхоз председатель Иванов А. И. йолташын ешыже („Марий" колхоз, Параньга район) ВКП(б) XVIII с'ездын материалжым тунемыт. Снимкыште: пионер Алеша Иванов „Марий Коммун" газетым лудеш. Фото С. Чуршуковын.

АРКАША САЙ ВОЖАТЫЙ

Мемнан классыште Шубин Аркаша уло. Те, конешне, тудым ода пале. Зато мемнан школышто Аркашам чыла тунемшат палат.

Сайын тунеммыжлан тудо „Артек" (Крымский АССР) пионерский лагерьышке миен. Аркаша тунеммаште отличник Тудо ныл оборонный значокланат нормым сдатлен.

Шубин мемнан звенан вожатыйже. Пашам сайын ышта.

Аркаша фотографироватлаш пеш йӧрата. Тений тудо шкеак фотоаппаратым ыштен. Аппаратше сайын сниматла. Кызыт тудо мемнан классыште отличник, ударник-шамычым сниматлен фотовитриным ышта.

Ик гана звенан сборыш тыжо Аркаша: кӧ фотографироватлаш тунемнеже, мый туныктем, манын каласыш. Ме чыланат тунемаш тӱҥалаш кӧнышна. Ынде шукынак сниматлен моштена.

Моло йоча-шамычат Шубин семын аппаратым ыштат, мом огыт шинче гын, Аркаша раш умылтара.

Тудо школышто гына огыл, шке колхозыштыжат инициативный. Спектакльым, концертым ончыктымаште, ломыж погымаште, моло общественный пашам ыштымаштат Аркаша активне учвствоватла.

Мамаев Коля.

Шернур средний школа, 7-ше „А" класс.

Оборонный значок-шамычым налыт

Мемнан чыла кружок-шамыч пашам сайын ыштат. Акошкин Е. ден Васильев Флор кызыт у член-шамыч дене занятийым эртарат.

Ончыч тунемше член-шамыч гыч кызыт шукышт ГСО, БГСО, БГТО значок-шамычлан нормым сдатленыт. **Данилов Аполлон.**

Звенига район, Краснояр НСШ.

Первый Майлан мыйын ныл оборонный значок лиеш

Мыйын кызыт кум оборонный значок - шамыч — БГТО, БГСО, ПВХО улыт.

1-ше Майлан ЮВС значокланат нормым сдатлем. Тунам мыйын ныл оборонный значок лиеш.

Значокым налмек, мый физкультурым эше чот йӧраташ тӱҥалам. Тӱрлӧ соревнованийыште участвоватлем. Телым районышто конькобежный соревнований лие. Мый тушто кокымышо верым нальым.

Кызыт гын, районысо йоча спартакиадылан ямдылалтам. Туштат мый сай результатым ончыктем манын ӱшанем.

Мамаева Рая.

7-ше „Б" класс.

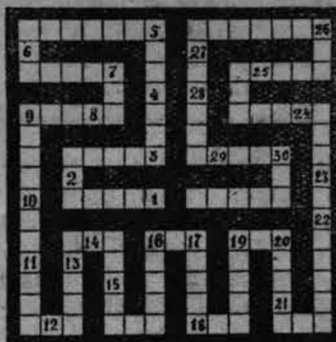
● ●

Чайнворд

„Тӱнямбалнысе эҥер-шамыч"

1. Китайысе эҥер. 2. Персидский заливыш йогышо эҥер. 3. Иракысе эҥер. 4. Францийысе эҥер. 5. Южный Америкысе эҥер. 6. Азийысе ер гыч йогенлекше эҥер. 7. СССР граница мучко йогышо эҥер. 8. Германийысе эҥер. 9. Африкысе эҥер. 10. Кавказысе эҥер. 11. Балтийский теҥызыш йогышо эҥер. 12. Средний Азийысе эҥер. 13. Африканский эҥер. 14. Сибирьысе эҥер. 15. СССР-ын кугу ерышкыже йоген пурышо эҥер. 16. Лаптевый теҥызыш йогышо

эҥер. 17. Кавказысе эҥер. 18. Татарский проливыш йоген пурышо эҥерын притокшо. 19. Азийысе ик ерыш йоген пурышо эҥер. 20. Иртышын притокшо. 21. США-се эҥер. 22. Южный азиатский государствысе эҥер. 23. Испанийысе эҥер. 24. Атлантический океаныш йогышо эҥер. 25. Азийысе эҥер. 26. Америкын эҥерже. 27. Волган притокшо. 28. Ленан притокшо. 29. Ленинградский областьын эҥерже. 30. СССР-ын ик полуостровысо эҥерже.

ЯКОВЛЕВ ГРИША составитлен.

Морко район,
Шеҥше ср. школа.

ОТВЕТ-ШАМЫЧ

(22 мартысе „Ямде лий"-ым. ончо)

Географический йодыш. Чу Метаграмма. Мӧр—шӧр.

Эн ончычын ответым колтеныт: Исаев Иван (Шернур средний школа), Иванов Арсений (Куженер район, Йыван-Сола школа).

ЧАРЛИ ЧАПЛИН

Шочмыжлан таче 50 ий темеш

Замечательный киноартист Чарли Чаплиным пӱтынь тӱнясе калык пала.

Чарли Чаплин шкенжын кинофильмыштыже капитализм элысе сурт деч посна йӧсланен илыше, шужен колымо деч могай гынат пашам кычалше пашадыме-шамычын илышыштым ончыкта.

Чарли Чаплин пашам ыштынеже. Тудо заводышко паша ышташ тарлалтеш, но капиталистын заводыштыжо пашазе айдемылан ок шотлалт. Тиде „Новые времена" кинофильмыште раш коеш. Чарли тыгай каторжный илышым чытен ок керт, тудым уремышке луктын колтат.

Чарли Чаплин воштылтышан кинофильмыште мастарын модеш.

Чарли калыкым воштылта веле огыл, но и буржуазный стройын поян ден нужна коклаште неравенством лукмо причиныже верген шоныкта.

Чарли Чаплин 1889 ий 16 апрельыште шочын. Изиже годсекак илышын йӧсыжым пален.

Тудо ик вер гыч вес верыш коштшо актерын эргыже улмаш. Ачаже ден аваже, Сидни лӱман изаже, Чаплин шкежат ик ола гыч вес олаште илен коштыныт. Куд ияш Чарли изаж дене пырля сценыште выступатлен. Ачаже колымеке ешышт паша деч посна кодыт. Чаплинын аваже Лондонышко илаш кусна, тушто ургаш тӱҥалеш. Кок йочашт аважлан пашам ышташ полшеныт. Аважын тазалыкше начар улмаш, чучыдын больницыште киен.

Кушкедлыше вургеман, шужышо йоча-шамыч Чарли ден Сидни мӧҥгешышт коктын кодыт.

ЧАРЛИ ЧАПЛИН.

Нуным квартир гычат поктен луктыт. Йоча-шамыч пазар уремлаште тӱрлӧ шӱйшӧ фруктым кочкын иленыт.

Тыгай илышыште илен Сиднин шерже темеш. Торашке коштшо пароходысо ресторанышке пура.

Чарли Лондонысо изи театрыште выступатлаш тӱҥалеш.

26 ий ончыч „Автомобильные гонки малышей" лӱман изи комический фильм лектын. Тиде кинокартиныште Чаплин первой гана участвоватлен.

1920 ийыште Чаплин „Малыш" лӱман кинофильмым шынден. Тыште шкенжын изи годсо Лондонысо йӧсӧ илышыжым; Сидни изаже дене тӱрлӧ вере мален коштмыжым ончыктен. Чаплинын тиде фильмже буржуазный обществын калыкын шочшыж верч фальшивый „заботыжым" ончыкта.

Кызыт фашист-шамычын варварствыштлан уло тӱнясе калык ӧреш, тудым моло культурный калык семын Чаплинат келгын ненавидитла, карга.

Великий киноартист да режиссер Чаплин январь тылзыште фашизм ваштареш виктарыме „Диктатор" лӱман кинофильмым сниматлаш тӱҥалын. Диктаторын рольжым (Гитлерым) Чаплин шке модеш.

Чаплин фашизмлан ударым кондышо шке фильмжым уло тӱнясе калыклан ончыкташ тӱҥалеш.

Тудо „Диктатор" фильмым майлан экраныш лукташ ямдыла.

Шке 50 ий теммыжым Чарли Чаплин антифашистский фильмым лукмыж дене ознаменоватла.

Макс. ПОЛЯНОВСКИЙ.

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Марглавлита № А—323. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.